

e. XI. évszázadból. A halotti csend körülötte több mint háromezer év üzenetét rejtette az üvegkoporsó alatt. Az első pillanatok dermedtsége után oldódni kezdett a több évezredes magány, s kezdtem lassan odafigyelni a néma, szavak nélküli, távoli üzenetre. Ismeretlen nyelven ismerős dolgokról és történekekről beszélt: az ókori nagy népvándorlásról, amely valahonnét Közép-Európából indult el Kr. e. 1200 körül, és a Földközi tenger keleti medencéjének térképét és politikai viszonyait végül is nagymértékben átrajzolta. Az un. „tengeri népek” nagy inváziója során elpusztult a középső Mükéné, kultúrájával együtt, de összeomlott az egykor oly hatalmas hittita birodalom is, hogy aztán Kis-Ázsia déli partjai mentén, Szírián keresztül egészen Egyiptomig jussanak el, míg végül III. Ramszesz fáraó, az Újbirodalom utolsó nagy uralkodója vissza nem veri rohamukat. Egyik törzsük azonban Egyiptom kapujában maradandóan berendezkedik: ők Palesztina névadói, a filiszteusok. Valahonnét az Elba vidékéről indultak, s a vándorlásuk végpontja a korai zsidó állam szomszédságában a keskeny tengerparti sáv a Földközi tenger mentén. A zsidók is csak nemrég telepedtek le az „ígéret földjén”, II. Ramszesz fogságából menekülve. Ez a korszak a „bírák” kora a zsidó történelemben, még a királyság megalakulása előtti időkben. Sikerük okáról az ószövetségi Biblia számol be: a vas megmunkálásának féltve őrzött titka volt a birtokukban. Izrael fiai is kényszerűségből az ellenséges filiszteusokhoz jártak át ekevasat kovácsoltatni maguknak. A „tengeri népek” másik nagy törzse a trákok közeli rokona, a frigek voltak. Kikerülve délről a végnapjait élő hittita birodalmat Anatólia szívében, eljutottak egészen az Eufrátesz nagy kanyarulatáig. Ide kezdtek el szintén felhúzódni idővel a „folyamközi” Mezopotámia sémi törzsei közül egyesek a felemelkedőben lévő asszír uralom elől menekülve. Az örmény mondakincs beszámolója alapján Hajk és Bél gigászi harca kezdődött el itt... Az indoeurópai fríg és egyéb helybéli törzsek, valamint a mezopotámiai eredetű semita „arme” törzs lassú összeolvadásából Urartu védőszárnyai alatt hosszú évszázadok során végül megszületett Hajasztán az Arméniai fennsíkon, a három tó, a Van - Szevan - és Urmia tavak háromszögében. És ezzel egyidőben született meg a csodálatos szépségű örmény nyelv is, indoeurópai és mezopotámiai sermita elemeket olvasztva össze páratlan harmóniában. Az egyedüli, társtalan, rokontalan, csodaszép örmény nyelv: „hajoc lezu”.

Nem kell nagyon kiábrándulnunk: a velencei önmény mómia ugyan aligha beszélhetett örményül, de valószínűleg a „tengeri népek” egyik „fríg” harcosa lehetett. Talán ő sem hitte egykoron, hogy évezredek múltán vissza fog térni Európába, ahonnan törzsbéli rokonaival együtt elindult Keletre. És most itt alusza örök álmát Velencében. Ki tudja, valamelyik kései utóda pedig itt sétál közöttünk. Földi maradványai mellett kis tányérkán kikanalazva az agyveleje. Szörnyű, kiábrándító látvány. De hiszen itt a bizonyíték: ennek az egykori embertársunknak volt agyveleje! Ugyanezzel nem merném vádolni néhány kortársunkat...”Sic trassit gloria mundi” - mindössze ennyi marad belőlünk az utókorra, jó konzerválás esetén? Messzi távolból hallani vélem az ószövetségi Szentírás legpesszimiztább könyvének, a „Prédikátor”-nak híres kezdő sorait: „Vanitas vanitatum omnia vanitas” - hiúságok hiúsága minden csak hiúság. Ugyanez a Gilgames eposz válasza az ókori ember halhatatlanság vágyára: „Ami teremtett, elmúlik. Halál az élők büntetése... Így vagyunk mindnyájan halálra szánva.” Közel egy évezred távlatából szólnak hozzánk az Árpád-kor elejének veretes magyarságával a „Halotti beszéd” sorai: „Láttyátuk feilem szümtükkel, mik vogymuk. Isa por és homuu vogymuk...”

(folyt köv)

fr. Lénárd világi ferences
történész, teológus

Részlet a Magyarok Házában (Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. em. kerengője)
„Szemelvények az erdélyi magyarörmény múltból, családi archívumok

„Alapján” című kiállítás ismertetőjéből.

(A kiállítás 1998 szeptember 18-ig tekinthető meg, hétfőtől péntekig 10-18 óráig.)

Tisztelt Látogató!

1996. novemberében ugyanitt bemutattuk a **Velünk élő kultúrák: Örmények** című kiállításunkat a hazai örménység ősi kultúrájának, tradícióinak, vallásának megismertetése céljából. Most a második részét látják kiállításunknak, a magyarörménységre koncentráltan, hiszen a hazai örménység kb. 95 %-át ők alkotják. Kiállításunk anyaga állandóan bővül, ezért csupán „szemelvényeket” mutatunk be a XVII. század második felében Erdélybe betelepült s hazát talált örménység, a magyarörmények múltjából, jelenéből.

A tablókön feldolgozott családi iratok: anyakönyvek, gyászjelentések, családfák, fényképek, okmányok, levelek, újságkivágások stb. mind bizonyítják, hogy örmény őseink hogyan illeszkedtek be választott hazájuk életébe, váltak magyarrá és vettek részt magyar hazájuk közéletében, gazdasági, művészeti, stb. vérkeringésében, hazájuk védelmében.

A tablók igazolják azt is, hogy egy nagy családot alkot a hazai magyarörménység, akiknek ősei a XIX. századig zárt kolóniákban éltek Erdélyben, de Trianon és a világháborúk következtében elhagyták szülőföldjüket és részben jelenlegi hazánk területén telepedtek le. Származástudatuk, gyökereikhez, kultúrájukhoz, örmény katolikus vallásukhoz való ragaszkodásuk ismét közösséggé formálta a magyarörményeket az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület segítségével.

A kiállítás anyaga tudományosan még nem feldolgozott, jelenleg a gyűjtés folyamatában vagyunk.

A tablókön látottak:

1. Az eredet: az „ezeregytornyú” ANI városa, az erdélyi örménység bölcsője.
2. Hontalanul. A vándorlás időszaka: Krím, Moldva, Erdély. De velük az Isten, szemelvények az örmény kódexekből.
3. Hazát találtunk Erdélyben: Szamosújvár és Erzsébetváros szabad kir. városok.
4. Gyergyószentmiklós és Csíkszépmező.
5. Az örmény katolikus egyház, a Mechitarista Rend Szent Lázár szigetén és Bécsben. A Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség (Bp. XI. Orlay utca 6.)
6. Kereskedő őseink viselete és ABC-s könyve 1834-ből (Szamosújvár).
7. A magyarörmény közösségi élet a múltban és jelenben. Nagy-Budapest újság 1940 márc. 22. száma: örmények névsora, az örmény szertartású római katolikus Egyházközség rendezvényei, családi találkozók, a Fővárosi Örmény Klub rendezvényei.
8. -10. Emlékezés az 1848 - 49-es forradalom és szabadságharc örmény hőseire, köztük Kiss Ernő és Lázár Vilmos aradi vértanúinkra, Czetz János tábornokra.
11. Az örmény családnevek, valamint 44 örmény nemesi címerrajz. A magyarörmény családok kutatását elősegítő könyvek bemutatása.
12. - 23. tablók az erdélyi eredetű örmények múltjába engednek betekintést (felhívjuk a figyelmet, hogy például az anyakönyvek mellékszereplői ugyanúgy az örmény közösség tagjai, mint maguk az anyakönyvezettek. Hasonlóan a nagycsaládhoz tartozást bizonyítják a gyászjelentések gyászolóinak felsorolása is.),
24. Voltunk, vagyunk és leszünk! Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tovább folytatja a hozzánk tartozók örmény gyökerei kutatását, a hagyományok ápolását, a közösségszervezést, programjait! Ennek érdekében magyarörmény képviselőjelölteket állít az örmény kisebbségi önkormányzati választásokon. Mert közösségben az erő!
25. Arcképcsarnok, mely a magyarörmények különböző típusait kívánja bemutatni.
26. Magyarörmények a művészetek világában.
27. Vákár Tibor építésmérnök és képzőművész.

A kiállítás anyagát 14 festett nemesi címer egészíti ki: a Kábdebó, Hollósy, Cabdebó, Kristóf, Simay, Verzár, Issekutz, Kövér, Czárán, Novák, Bocsánczy, Placsintár, Csiki és Dániel családoké.

Reméljük, kiállításunkkal felkeltettük érdeklődését a hazai magyarörmények iránt. Egyúttal rá

szeretnénk világítani arra is, hogy múltunk megismerése, értékeinek megőrzése nélkül nem lehet jövőt építeni.

„ Minden nemzet, mely elmúlt kora
emlékezetét semmivé teszi, vagy
semmivé tenni hagyja, saját
nemzeti életét gyilkolja meg.”
Kölcsey

Szent István napján

Az Egyesület augusztus 20-án Balatonalmádiban ünnepelte államalapításunk, Szent István királyunk ünnepét. A Szent Imre templom ünnepi szentmiséjén és koszorúzáson 23-an vettünk részt közösségünkben. A plébános úr Szent István érdemeit felsorakoztató és mához szóló üzenetét meghatottan hallgatta mindeni. Szt. István Imre herceghez intézett intelmeit igen fontos lenne jelenünkben is követni, különösen a hit, a rend és szorgalom követelményét.

Az ünneplést kellemes napsütésben, hangulatos balatonparti nyaralóban, dr. Benedek Tibor és családja vendégszeretetét élvezve folytattuk egy ízletes, erdélyi ízű flekkenezéssel. A csodálatos idő, a kellemes fürdőzés, a sok finomság, a jó társaság és különösen a jó hangulat még közelebb hozott bennünket egymáshoz. Volt mód nyugodtan megbeszélni a jövő feladatait, különösen az egyesület célkitűzéseit, az örmény kisebbségi jelöltjeinkkel szemben megfogalmazott elvárásokat. Köszönjük a Benedek családnak, s különösen dr. Benedek Katalinnak az emlékezetes napot.

/M!

Könyvújdonás !

Az Egyesület Erdélyi Örmény Múzeum címmel könyvsorozatot indított, melynek első kötete napvilágot látott.

Fancsali János: Viski János fiatalkori évei c. könyvének bemutatóját a szeptemberi klubdélutánon hallhatja a közönség.

Az *Erdélyi Örmény Múzeum* sorozat beindításának célját a könyv hátsó borítóján olvashatjuk, amelyből idézünk néhány gondolatot:

„Folytatni szeretnénk Szongott Kristóf, Avedik Lukács, Hovhannesian Eghia, Korbuly Domonkos, Tarisznyás Márton és a többiek értékmentő munkásságát.

A mindennapjainkban végzett tevékenységünk eredményét az utókor számára is továbbadni kívánjuk, kihangsúlyozva, hogy örmény gyökereinkre büszke, de magyarrá vált mivoltunkat mindig is hangoztattuk, mint ahogy őseink is.

Múltunk kimeríthetetlen forrása az értékmentésnek, ezért úgy döntöttünk, hogy Erdélyi Örmény Múzeum néven sorozatot indítunk, amely lehetőséget ad pályázati rendszerben évente legalább 1-2 kötet megjelentetésére a magyarörmény történelem, irodalomtörténet, genealógia, társadalom- és egyéb tudományok, jogtörténet, egyháztörténet, képző- és iparművészet, színház- és zenetörténet, valamint egyéb témakörökben.

A sorozat értékmentő céljának megfelelően várjuk tudományos értékű írásaikkal ismert és ismeretlen alkotók jelentkezését.”

dr. Issekutz Sarolta elnök

Erzsébetvárosi Nagyboldogasszony napi búcsú

1998. augusztus 15-én igen nagy részvétellel zajlott le az erzsébetvárosi Nagyboldogasszony napi